

Lindesbergs kommun
kommun@lindesberg.se

2017-12-06
Dnr 400-2016:6992

Rektor
joan.dietrichson@lindesberg.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av garanterad
undervisningstid i gymnasieskolan vid
Lindeskolan LS 2 i Lindesbergs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av garanterad undervisningstid i gymnasieskolan. Syftet är att granska skolhuvudmäns och skolors arbete med att se till att elevers faktiskt genomförda undervisningstid når upp till minst den garanterade undervisningstiden¹. Granskningen är avgränsad till fyra nationella gymnasieprogram; två högskoleförberedande program (naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet) och två yrkesprogram (el- och energiprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet). Varje skola behöver inte ha alla fyra gymnasieprogram, men minst ett av de högskoleförberedande programmen och ett av yrkesprogrammen.

Granskningens syfte besvaras genom nedanstående frågeställningar:

1. Hur arbetar huvudman och rektor för att skapa tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid?
2. Utifrån vilka överväganden och med vilka marginaler planeras och schemaläggs elevernas undervisningstid så att de får minst den garanterade undervisningstiden?
3. I vilken utsträckning sker en regelbunden uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid under terminen?
4. Kompenseras eleverna för undervisning som inte genomförs?

Granskningen genomförs i 25 gymnasieskolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Lindeskolan LS 2 i Lindesbergs kommun ingår i denna granskning. Skolinspektionen besökte Lindeskolan LS 2 den 14–15 november 2017. Besöket genomfördes av Ulrika Foss Rudbeck och Mirzet Tursunovic. Intervjuer med elever, schemaläggare, lärare, rektor och representanter för huvudmannen har genomförts.

Lindeskolan LS 2 är en kommunal gymnasieskola i Lindesbergs kommun. På skolenheten finns två av de gymnasieprogram som är aktuella för granskningen; samhällsvetenskapsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet. Läsåret 2017/18 går totalt 95 elever på samhällsvetenskapsprogrammet och 46 elever på vård- och omsorgsprogrammet.²

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter redovisas de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat och bedömt som mest prioriterade inom ramen för granskningen följt av en motivering. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

¹ Enligt 16 kap. 16 § skollagen har elever på yrkesprogram rätt till minst 2 430 undervisningstimmar om 60 minuter och elever på högskoleförberedande program har rätt till minst 2 180 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid). Enligt 3 kap 1 § gymnasieförordningen ska läsåret omfatta 40 veckor och ha minst 178 skoldagar och minst 12 lovdagar. Utöver skol- och lovdagarna får det inom läsåret läggas ut högst fem studiedagar för personalen.

² Enligt uppgift från rektorns verksamhetsredogörelse.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens och rektorns arbete med att se till att elevers faktiskt genomförda undervisningstid når upp till minst den garanterade undervisningstiden fungerar i vissa avseenden, men behöver utvecklas inom några områden.

Timplanerna för båda granskade program saknar marginaler i förhållande till den lägst garanterade undervisningstiden. Undervisningstiden planeras och schemaläggs dock med ett överutlägg på cirka 200 timmar för båda programmen. De flesta av de schemabrytande aktiviteterna, liksom nationella prov, genomförs även utanför elevernas garanterade undervisningstid. Undervisningstiden schemaläggs också på ett sådant sätt att det inte förekommer några schemakrockar och det finns oftast tillräckliga raster mellan lektioner så att elever hinner förflytta sig. Mot bakgrund av ovanstående bedömer Skolinspektionen att eleverna får sin minst garanterade undervisningstid tillgodosedd.

Granskningen visar att det i verksamheten finns en beredskap för att kompensera eleverna för undervisning som ställs in. Detta sker på olika sätt: överutlägget i schemat ger en marginal, lärare vikarierar för varandra vid kortare frånvaro, om det försvunnit tid i en kurs kan den ges fler timmar eller förlängas i tid samt att externa vikarier sätts in vid längre frånvaro.

Skolinspektionen bedömer dock att varken huvudmannen eller rektorn har klargjort vad som ingår i undervisningstiden. Både huvudmannen, rektorn och lärare definierar dock begreppet undervisningstid som lärarledd tid. Trots detta går åsikterna isär kring till exempel hur olika schemabrytande aktiviteter ska bedömas.

Vidare bedömer Skolinspektionen att huvudmannen och rektorn inte planerar undervisningstiden utifrån en strategisk styrning och dimensionering för att skapa goda förutsättningar för elevernas möjligheter att nå utbildningens mål. I granskningen framkommer att skolans timplaner bygger på schabloner och att de inte har ändrats sedan gymnasireformen 2011. Det innebär att dessa inte används på ett strategiskt sätt för att skapa bästa förutsättningar för aktuella elevgruppers behov.

Avslutningsvis bedömer Skolinspektionen att huvudmannen och rektorn inte följer upp elevernas genomförda undervisningstid. Varken huvudmannen eller rektorn har därmed försäkrat sig som att det som beslutats och planerats för eleverna också blir den genomförda undervisningstiden. Det gör att huvudmannen och rektorn saknar kunskap om varje elev verkligen har fått minst den garanterade undervisningstiden.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver klargöra vad som ska ingå i elevernas garanterade undervisningstid. I arbetet med att klargöra detta behöver huvudmannen och rektorn arbeta för att det skapas en samsyn inom och mellan alla led (huvudman–rektor–lärare) kring vad som räknas som undervisningstid.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte har klargjort vad som ingår i elevernas garanterade undervisningstid och att det saknas en tydlighet och samsyn inom och mellan olika nivåer (huvudmannen–rektor–lärare) kring vad som ryms inom begreppet undervisningstid. Huvudmannen, rektorn och lärarna har till viss del olika uppfattningar om vad som räknas som undervisningstid.

Av granskningen framgår att det för lärarna är oklart hur olika schemabrytande aktiviteter ska räknas. Det gäller till exempel det som kallas för "pulsträningen" och "hot spot" (en aktivitet med fokus på bland annat stress och studieteknik). Skolinspektionen vill påpeka vikten av att det i samband med olika schemabrytande aktiviteter klargörs om de ska anses ingå i undervisningstiden och i sådana fall hur aktiviteten kan kopplas till innehållet i en specifik kurs.

Granskningen visar att det i stort sett finns en samsyn mellan huvudmannen, rektorn och lärarna att undervisningstid är lärarledd tid. Trots detta ingår en så kallad "flexibel" skoldag, då elever i årskurs 3 på samhällsvetenskapsprogrammet erbjuds att arbeta hemma, i elevernas garanterade undervisningstid. Skolinspektionen bedömer att den "flexibla" skoldagen inte är att betrakta som lärarledd undervisning. Det framkommer av granskningen att eleverna i dessa situationer inte alltid har tillgång till en lärare i realtid för frågor och handledning.³

Enligt skollagen är undervisning sådana målstyrda processer som under ledning av lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.⁴ Av förarbetena till skollagen framgår att formuleringen "under ledning av lärare" inte nödvändigtvis innebär att en lärare måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid. Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras.⁵

³ Det är viktigt att poängtera att gymnasieskolan i huvudsak är skolförlagd (15 kap. 11 § skollagen och 16 kap. 11 skollagen). Undervisningsbegreppet ska inte heller förväxlas med fjärrundervisning eller distansundervisning. Fjärrundervisning är endast tillåten när vissa förutsättningar är uppfyllda och regleras bl.a. i 4a kap. 1-3 §§ gymnasieförordningen. Distansundervisning är inte reglerad i skollagen.

⁴ 1 kap. 3 § skollagen.

⁵ Av förarbetena framgår vidare att i gymnasieskolan har begreppet till viss del en vid betydelse. Vid till exempel arbetsplatsförlagt lärande kan lärarrollen vara mer inriktad mot handledning och mentorskap än i de skolförlagda delarna. (Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet* s. 218 ff. och s.633.)

Beslut av undervisningstiden utifrån elevernas förutsättningar och behov

- Rektorn behöver planera och schemalägga elevernas undervisningstid utifrån en strategisk styrning och dimensionering för att skapa goda förutsättningar för elevernas möjligheter att nå utbildningens mål.

Skolinspektionen bedömer att undervisningstiden per kurs och för gymnasiearbetet inte planeras utifrån en strategisk styrning och dimensionering för att skapa goda förutsättningar för elevernas möjligheter att nå utbildningens mål.

Av granskningen framgår att huvudmannen har delegerat beslutet⁶ om antalet undervisningstimmar för varje kurs och för gymnasiearbetet till rektor. Granskningen visar att timplanerna för de granskade programmen inte har ändrats sedan gymnasiereformen 2011. Undervisningstimmar fördelas utefter en schablon. Det finns i princip endast en kurs på vård- och omsorgsprogrammet, Matematik 1a, som får fler undervisningstimmar än schablonen. Lärarna ger exempel på fler kurser som enligt dem skulle behöva fler timmar sett till elevernas förutsättningar och behov. Något strategiskt beslut om hur tiden ska planeras utifrån aktuella elevgruppers behov saknas därmed.

Av förarbeten framgår att en målsättning med avregleringen av gymnasieskolans undervisningstid var att möjliggöra en mer individanpassad utbildning för eleverna. I ett system med stor flexibilitet vad gäller undervisningstid kan huvudmän och rektorer utifrån lokala förutsättningar och behov planera och fördela undervisningstimmar. Det är utifrån elevernas möjligheter att nå målen med utbildningen som undervisningstiden ska bestämmas.⁷

Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver följa upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas och för att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som hen har rätt till.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn saknar rutiner för och inte följer upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts och erbjudits eleverna. Eftersom den garanterade undervisningstiden är en rättighet på individnivå är en individuell uppföljning nödvändig för att säkerställa att varje elev får den minsta garanterade undervisningstiden tillgodosedd.

⁶ Enligt 4 kap. 12 § gymnasieförordningen beslutar huvudmannen om antalet undervisningstimmar för varje kurs och för gymnasiearbetet samt om hur fördelningen av undervisningstiden över läsåren ska göras.

⁷ Prop. 1997/98:169 *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet*. s. 27–28.

Enligt skollagen ska varje huvudman på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Motsvarande planering, uppföljning och utveckling av utbildningen ska ske av rektor på skolenhetsnivå.⁸ Av förarbeten framgår att skolhuvudmännen har en skyldighet att följa upp och att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som han/hon har rätt till.⁹ Uppföljningen bör göras kontinuerligt under terminen för att möjliggöra att åtgärder kan vidtas i tid i de fall elever riskerar att inte få den garanterade undervisningstiden. Även av gymnasieförordningen framgår att huvudmannen ska redovisa hur eleven har fått sin garanterade undervisningstid.¹⁰

Av granskningen framgår att lärarna registrerar genomförda lektioner i ett digitalt system. De kan genom detta system följa upp om eleverna har fått den undervisningstid som det planerats för i deras kurser. Det händer också att de "slår larm" om så inte skulle vara fallet så att fler timmar schemaläggs. Något uttalat uppdrag om att lärarna ska genomföra denna uppföljning har de inte. Inte heller schemaläggaren har i uppdrag att följa upp den genomförda tiden. Rektorn förlitar sig på att lärarna slår larm och huvudmannen efterfrågar ingen uppföljning av genomförd tid. Det saknas därmed en systematisk uppföljning av den genomförda undervisningstiden och vare sig huvudmannen eller rektorn har därmed försäkrat sig om att det som beslutats och planerats för eleverna verkligen blir den faktiskt genomförda undervisningstiden. Därmed kan huvudmannen inte heller redovisa att varje elev får den undervisningstid som hen har rätt till.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **6 februari 2018** inkomma med en planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om vilka åtgärder som planeras att vidtas samt när i tid det kommer att ske. Se bilaga 1.

Därefter ska huvudmannen dessutom senast den **31 augusti 2018** inkomma med en redovisning av vilka åtgärder som faktiskt vidtagits. Se bilaga 2. Observera att det är huvudmannen som ska svara och att detta behöver framgå av det svar som inkommer.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.goteborg@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till

⁸ 4 kap. 3–6 §§ skollagen.

⁹ Prop. 1997/98:169 *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet*, s. 29. Se även betänkandet från Gymnasieutredningen, där framhålls bl.a. att uppföljning av undervisningstiden är en förutsättning för att kunna redovisa vilken tid som faktiskt har erbjudits eleverna. Redovisningen bör göras kontinuerligt, exempelvis i samband med avslutande av kurs. Av utredningen framgår vidare att den undervisningstid som eleven erbjudits inte behöver innebära samma sak som vilken undervisning eleven faktiskt deltagit i. Uppföljning av elevers frånvaro kan därmed inte ersätta uppföljning av den faktiska undervisning som har genomförts (SOU 2016:77 *Betänkande av Gymnasieutredningen*, s. 684).

¹⁰ 4 kap. 22 § gymnasieförordningen.

Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2016:6992) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

X Roland Fallström

Roland Fallström
Beslutsfattare

X Ulrika Foss Rudbeck

Ulrika Foss Rudbeck
Föredragande
Signerat av: Ulrika Foss Rudbeck

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<https://www.skolinspektionen.se/garanteradundervisningstid>

Bilaga 1

Mall för huvudmannens plan för åtgärder

Huvudmannen ska senast den **6 februari 2018** inkomma med en planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om vilka åtgärder som planeras att vidtas samt när i tid det kommer att ske.

Utvecklingsområde 1: Huvudmannen och rektorn behöver klargöra vad som ska ingå i elevernas garanterade undervisningstid. I arbetet med att klargöra detta behöver huvudmannen och rektorn arbeta för att det skapas en samsyn inom och mellan alla led (huvudman–rektor–lärare) kring vad som räknas som undervisningstid.	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförda:
Utvecklingsområde 2: Rektorn behöver planera och schemalägga elevernas undervisningstid utifrån en strategisk styrning och dimensionering för att skapa goda förutsättningar för elevernas möjligheter att nå utbildningens mål.	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförda:

Utvecklingsområde 3: Huvudmannen och rektorn behöver följa upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas och för att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som hen har rätt till.	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförda:

Bilaga 2

Mall för huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder

Huvudmannen ska senast den **31 augusti 2018** inkomma med en redovisning av hur man arbetat för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna redovisning bör innehålla information om vilka åtgärder som vidtagits och vilken effekt de gett. Observera att det är huvudmannen som ska svara och att detta behöver framgå av det svar som inkommer.

Utvecklingsområde 1: Huvudmannen och rektorn behöver klargöra vad som ska ingå i elevernas garanterade undervisningstid. I arbetet med att klargöra detta behöver huvudmannen och rektorn arbeta för att det skapas en samsyn inom och mellan alla led (huvudman–rektor–lärare) kring vad som räknas som undervisningstid.

Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:

Utvecklingsområde 2: Rektorn behöver planera och schemalägga elevernas undervisningstid utifrån en strategisk styrning och dimensionering för att skapa goda förutsättningar för elevernas möjligheter att nå utbildningens mål.

Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:

Utvecklingsområde 3: Huvudmannen och rektorn behöver följa upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas och för att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som hen har rätt till.

Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:
